

Principiile fundamentale ale procesului civil

Principiile sunt reglementate Codul de procedura civila si in Constitutie; vom face o enumerare si o scurta expunere a unor principii pe care le consideram esentiale.

Principii fundamentale ale procesului civil:

1. Accesul liber la justitie
2. Principiul dublului grad de jurisdicție
3. Dreptul la un proces echitabil si in termen optim si previzibil
4. Instanta trebuie sa fie independenta si impartiala, stabilita de lege
5. Principiul legalitatii
6. Principiul contradictorialitatii
7. Dreptul la aparare
8. Principiul rolului activ al judecatorului
9. Principiul disponibilitatii

Contradictorialitatii (art. 14 NCPC)

Instanta nu poate hotărâ asupra unei cereri decât **după citarea*** sau înfățișarea părților, dacă legea nu prevede altfel (interesul dreptului civil este unul privat).

Părțile trebuie să își facă cunoscute reciproc și în timp util, direct sau prin intermediul instanței, după caz, motivele de fapt și de drept pe care își întemeiază pretențiile și apărările, precum și mijloacele de probă de care înțeleg să se folosească, astfel încât fiecare dintre ele să își poată organiza apărarea.

Părțile au obligația de a expune situația de fapt la care se referă pretențiile și apărările lor în mod corect și complet, fără a denatura sau omite faptele care le sunt cunoscute. Părțile au obligația de a expune un punct de vedere propriu față de afirmațiile părții adverse cu privire la împrejurări de fapt relevante în cauză.

Părțile au dreptul de a discuta și argumenta orice chestiune de fapt sau de drept invocată în cursul procesului de către orice participant la proces, inclusiv de către instanță din oficiu.

Instanta este obligată, în orice proces, **să supună discuției părților**** toate cererile, excepțiile și împrejurările de fapt sau de drept invocate.

Instanta își va întemeia hotărârea numai pe motive de fapt și de drept, pe explicații sau pe

mijloace de probă care au fost *supuse, în prealabil, dezbaterii contradictorii****.

*Exceptii de la judecata fara citare a partilor:

- **Ordonanta presedintiala** (art. 999 (2) NCPC) - va putea fi data si fara citarea partilor – ordonanta se da atunci cand exista o urgenta maxima pentru luarea unei masuri fara de care drepturile unei parti s-ar putea vatama.
- **Sechestrul asigurator.**

**Spre exemplu, punerea in discutia partilor a exceptiilor de fapt sau de drept invocate: taxa de timbru nu este atasata - instanta constata ca, cu ocazia pronuntarii, cererea este netimbrata; daca nu se timbreaza, judecatorul va repune cauza pe rol pentru a fi timbrata; nu poti da o solutie si, odata cu solutia, sa spui partii ca trebuie sa timbreze.

Alt exemplu, hotararea judecatoreasca se motiveaza; ea nu se motiveaza oricum, ci trebuie argumentat de ce o anumita teza juridica este luata in considerare, iar cealalta nu. Hotararea este precedata de dezbateri, care sunt contradictorii.

Alt exemplu, partile trebuie sa-si faca cunoscute reciproc si in timp util motivele de fapt si de drept pe care isi intemeieaza pretentiile si apararile, precum si mijloacele de proba.

Potrivit art. 205 NCPC, paratul este obligat sa faca o intampinare la cererea de chemare in judecata (trebuie sa arate exceptiile, apararile, mijloacele de proba). Intampinarea este actul de procedura prin care paratul se apara, in fapt si in drept, fata de cererea de chemare in judecata. Nedepunerea întâmpinării în termenul prevăzut de lege atrage decăderea pârâtului din dreptul de a mai propune probe și de a invoca excepții, în afara celor de ordine publică, dacă legea nu prevede altfel.

***Partile au dreptul de a discuta si argumenta orice chestiune invocata de orice participant, inclusiv de instanta din oficiu.

Spre exemplu, instanta poate solicita introducerea in proces a unui tert si pune in discutia partilor acest lucru (citeaza un martor, dar trebuie pusa inainte in discutia partilor). Daca instanta decide fara a pune in discutia partilor, toate actele ulterioare sunt nule.

Astfel, potrivit art. 14 alin. (6) - instanta isi va intemeia hotararea numai pe lucrurile dezbătute in prealabil. Atunci cand instanta ridica exceptii, va trebui sa se comporte ca o parte (spre deosebire de parte, nu trebuie sa-si spuna punctul de vedere).

Disponibilitatii

In continutul sau, principiul disponibilitatii cuprinde urmatoarele drepturi:

- Dreptul persoanei interesate de a porni sau nu procesul civil. Adagiul *nemo iudex sine actore* ilustreaza foarte sugestiv regula potrivit careia judecatorul actioneaza in urma sesizarii lui de catre reclamant, prin cererea de chemare in judecata.
- Dreptul de a determina limitele cererii de chemare in judecata sau ale apararii (art. 9 alin. 2 NCPC - obiectul si limitele procesului sunt stabilite prin cererile si apararilor partilor). Limitele cererii sunt determinate de reclamant, el fiind cel care stabileste cadrul procesual, persoanele chemate in judecata si obiectul. Instanta nu este tinuta de temeiul juridic al cererii, avand posibilitatea ca, dupa punerea in discutia partilor, sa schimbe calificarea juridica pe care reclamantul a dat-o cererii sale. Limitele apararii sunt determinate de parat, el fiind singurul indreptatit sa stabileasca conditiile si mijloacele prin care va raspunde cererii reclamantului.
- Dreptul de a renunta la judecata sau la dreptul subiectiv pretins, dreptul de a achiesea la pretentiile reclamantului sau la hotararea de prima instanta si dreptul de a stinge litigiul prin tranzactie.
- Dreptul de a ataca sau nu hotararea si de a starui sau nu in calea de atac exercitata.
- Dreptul de a cere sau nu executarea hotararilor judecatoresti.

Rolul activ al judecatorului

In Romania, procesul este de tip inchizitorial - judecatorul scoate la iveala aspectele nedescoperite de parti, avand un rol activ. Judecatorul staruie pentru rezolvarea amiabila a cauzei.

Judecatorul califica problema dupa continutul contractului, nu dupa calificarea data de parti. Instanta, inainte de a recalifica o cerere, pune in discutia partilor calificarea pe care o considera.

Judecatorul conduce dezbaterile si ia masuri necesare pentru desfasurarea procesului.

Judecatorul invoca, din oficiu, norme imperative (nu poate invoca normele dispozitive - poate invoca totusi daca exista o problema de autoritate de lucru judecat).

Judecatorul nu poate invoca din oficiu prescriptia, aceasta fiind de ordine privata.

Judecatorul poate pune in discutia partilor introducerea in proces a unor terti. Exista exceptii in care judecatorul poate introduce din oficiu terte persoane, trecand peste vointa partilor - situatia filiatiei din art. 436 NCC in care *partile si copilul vor fi introduse in toate cauzele privitoare la filiatie, chiar daca nu au calitatea de parat sau reclamant.*

Judecatorul poate propune probe noi chiar daca partile nu vor acea proba, cu conditia ca proba sa fi fost pusa anterior in discutia partilor si ca proba sa fie legala.

Dreptul la aparare (art. 13 NCPC)

Dreptul la aparare este garantat.

Partile au dreptul, în tot cursul procesului, de a fi reprezentate sau, după caz, asistate în condițiile legii. În recurs, cererile și concluziile partilor nu pot fi formulate și susținute decât prin avocat sau, după caz, consilier juridic, cu excepția situației în care partea sau mandatarul acesteia, soț ori rudă până la gradul al doilea inclusiv, este licențiat în drept.

(3) Partilor li se asigură posibilitatea de a participa la toate fazele de desfășurare a procesului. Ele pot și ia cunoștință de cuprinsul dosarului, și propun probe, și își fac apariții, și își prezintă susținerile în scris și oral și se exercite căile legale de atac, cu respectarea condițiilor prevăzute de lege.

(4) Instanța poate dispune înfățișarea în persoană a partilor, chiar atunci când acestea sunt reprezentate.

Accesul liber la justitie

Accesul liber la justitie este consacrat de Constitutie in art. 21 - Orice persoana se poate adresa justitiei pentru apararea drepturilor, a libertatilor si a intereselor sale legitime. Nicio lege nu poate ingradi exercitarea acestui drept.

În cadrul actualei concepții, principiul dublului grad de jurisdicție se asigură printr-o primă judecată de fond la tribunal, și în mod excepțional, la judecătoria, și o nouă judecată de fond în apel. Apelul este singura cale ordinară de atac și reprezintă calea obișnuită, recursul fiind o cale extraordinară de atac prin care, în cazurile și în condițiile prevăzute de lege, se verifică exclusiv aplicarea legii.

Potrivit art. 95 NCPC, tribunalele judecă în primă instanță, toate cererile care nu sunt date prin lege în competența altor instanțe.

Legalității (art. 7 NCPC)

Procesul civil se desfășoară în conformitate cu dispozițiile legii. Judecătorul are îndatorirea de a asigura respectarea dispozițiilor legii privind realizarea drepturilor și îndeplinirea obligațiilor părților din proces.

Judecătorul nu poate decide contra legii. Judecătorul nu judecă în echitate, ci bazându-se pe lege, chiar dacă ea este inechitabilă. Judecătorul nu poate spune că legea este lacunară. Atunci, va trebui să aplice analogia unui text de lege. Dacă nici analogia legii nu funcționează, recurge la principiile generale de drept.

Bibliografie:

[1] prof. univ. dr. Traian Briciu – note de curs

[2] V. M. Ciobanu, T. Briciu, C. Dinu – Drept procesual civil. Drept executiv civil. Arbitraj, National, 2013